

*ХІЛЯ А.В., провідний спеціаліст
Вінницького обласного центру
соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді,
здобувач Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

АРТ-ТЕРАПІЯ, ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ

На сьогодні у психологічній, педагогічній та соціальній галузях широкого поширення набуває практика використання арт-терапевтичних технологій, що поєднують основні принципи надання соціальних, педагогічних та психологічних послуг. Мистецька складова арт-терапії (у всій її різноманітності) дає фахівцеві кожної із наукових галузей «надзвичайні можливості» для практичної роботи із дитиною, зокрема з дитиною з функціональними обмеженнями.

Як зазначає у своїй праці О.Деркач арт-терапія це технологія створення та використання різних творів мистецтва з метою передачі почуттів, емоцій та інших проявів психіки людини; це інструмент для дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу людини, для вираження яких слова не підходять [2, с.7]. Якщо продовжувати цю думку у більш глобальному сенсі, близькому до нашої теми, то відповідно до визначення В.Люботи арт-терапія є універсальним методом лікування на основі образотворчого й іншого видів мистецтва [4, с.9]. Дійсно, термін «арт-терапія» на початку свого існування найчастіше використовувався по відношенню до будь-яких видів занять мистецтвом, що проводилися в лікарнях і центрах психічного здоров'я. Та згодом, враховуючи те, що дана технологія практично не має обмежень у використанні, є чудовим засобом самовираження без необхідності говорити та описувати свій стан, ставлення та почуття арт-терапія вийшла за рамки лікування.

Тому, у даний час в контексті організації освітньо-виховної роботи у змішаних групах, де є діти з функціональними обмеженнями, арт-терапія є гарним форматом роботи фахівців оскільки включає знання: «історії хвороби», тобто медичний аспект інвалідності дитини та основних напрямків корекційно-компенсаторної роботи із відсутніми чи несформованими (повністю чи частково) функціями організму дитини; психолого-педагогічних особливостей дітей з функціональними обмеженнями; із особливостей використання арт-

терапевтичних та арт-педагогічних технологій у роботі з такими дітьми.

Під час роботи із такими дітьми необхідно враховувати акценти класно-урочної системи, такі як чіткі межі, що не дозволяють коригувати та дозувати інформаційний потік відповідно до індивідуальної потреби дитини з функціональними обмеженнями враховуючи плани проведення занять та програмні вимоги. Саме тому нам необхідно забезпечити поступове впровадження арт-терапії у позаурочну, виховну, а також як елемент класно-урочної форм роботи, адже таким чином ми не лише вирішуватимемо питання отримання дітьми з функціональними обмеженнями знань відповідно до програми, ми зможемо допомогти їм розкрити свій потенціал, навчитися спілкуватися з однолітками та іншими людьми, що їх оточують та зняти емоційне напруження.

На нашу думку такий підхід має забезпечити адаптацію та соціалізацію дітей і, у подальшому, стати підґрунтям до їх входження у самостійне життя. Окрім того, враховуючи всю гаму технологій арт-терапії: музикотерапія, кінезотерапія, корекційна ритміка, імаготерапія, лялько терапія, психодрама, ізотерапія, казкотерапія тощо, найбільш повно, на нашу думку, дає «розкритися» особистості і у певній мірі є «прототипом» оточуючого світу та суспільства – своєрідною копією реальності – це театралізоване дійство.

Саме тому, найкращим та таким, що не лише створить ситуацію успіху для будь-якої дитини і зокрема такої, що має певні вади має бути образно-рольова драмотерапія. Основними критеріями вибору даної форми роботи з дітьми з функціональними обмеженнями є те, що робота у групі дає можливість:

- вдосконалювати себе через спілкування з іншими;
- досягати стану емоційного піднесення;
- формувати особистість дитини у ненав'язливій формі.

Також, важливим критерієм є необхідність здійснити вибір ролі, адже власний вибір та прийняття ролі вимагають від дитини відповідної організації поведінки, у процесі якої дійова особа уявляє, як вона виглядає з точки зору іншої людини [3, с.73, 75]. І це дає учасникам можливість відпрацювати особистісні моменти у порівняно «безпечному» соціальному відображенні оточуючої дійсності під час взаємодії у групі.

Як зазначає В.Любота – «театр дає людям з функціональними обмеженнями можливість самовиразитись, вирватися з домашнього усамітнення, а також певною мірою компенсувати деякі вроджені вади в рефлексії, моториці, скоректувати мову та розширити її діапазон» [4,

с.3]. На нашу думку, введення такої форми роботи у формат виховних занять в позаурочний час чи як елемент роботи у класі допоможе дітям відчувати свій творчий потенціал, підтримати та створити ту саму «ситуацію успіху», яка так необхідна для самоствердження, інтеграції та наступної самореалізації у житті, що і є по своїй суті підготовкою дітей з функціональними обмеженнями до самостійного життя.

Список використаних джерел

1. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учеб.для студ.сред. и высш.пед.учеб.заведений / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
2. Деркач О. О. Педагогіка творчості: Арт-терапія та казко терапія на допомогу вчителю, вихователю, практичному психологу: Навчально-методичний посібник / О. О. Деркач. – Вінниця : ВДПУ, 2009. – 95 с.
3. Кокоренко В. Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий / В. Л. Кокоренко. – СПб. : Речь, 2005. – 101 с.
4. Любота В. В., Солопай С. В., Біланік Н. В., Пшенічна В. С. Інтегрований театр для молоді з розумовою відсталістю / Під ред. Стецькова О. В. – К. : ІКЦ «Леста», 2002 – 48 с.

***ЧАЙКОВСЬКИЙ М.С.**, д. пед. н., професор, ректор
Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»*

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасний розвиток суспільства й системи освіти в світі, в Україні зокрема, відбувається під впливом загальної тенденції до зростання кількості людей з інвалідністю. За даними ООН, кожна десята людина (більше 650 млн. осіб) на планеті має фізичні, розумові чи сенсорні порушення, у 25 % всього населення є різні розлади здоров'я. В Україні Міністерством соціальної політики станом на 01.01.2015 р. загальна чисельність людей з інвалідністю (без урахування тимчасово окупованих територій та Криму) становить 2 568 532 особи (або 5,98 % у загальній структурі постійного населення країни (42,9 млн. осіб) [1, с. 7].

Несприятлива тенденція щодо поширення інвалідності в Україні спричинила необхідність розв'язання проблеми щодо освіти дітей і молоді з особливими освітніми потребами. Значною мірою це зумовлено тим, що повноцінне існування та розвиток людини, зокрема осіб з особливими